

Sak			
Ringerike Skyte- og øvingsfelt, Ringerike k., Buskerud			
Dok.nr.	Dato	Dokument (type, tittel)	Merknader
1.	25.4.89	Brev konsulent Erl.J. Johnsen - UO	
2.		Områdebeskrivelser med kart -	
3.	18.5.89	Brev Erl.J.Johnsen - UO	
4.	30.5.89	Brev UO - Asplan v/Erl.J.Johnsen	
5	10.7.89	m. budsjett	
6.	sept.89	BREV FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE - UO Innberetninger v/Kjellaug Hov	
7.	13.9.89	Brev UO - Forsvarets bygningstjeneste	

7

Erling Jarl Johnsen
Arkitekt, konsulent i offentlig planlegging
c/o Asplan
Boks 25
1301 SANDVIKA

Sandvika, 25.04.89

Universitetets Oldsaksamling
Frederiks gt. 2/3
0164 OSLO 1

OLDEAKSAMLINGEN	
JM 001309	26 APR 89
SANDV. BW	ARKIV

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE, SKYTE- OG ØVINGSFELT RINGERIKE:
ORIENTERING OG ANMODNING OM UNDERSØKELSER VEDRØRENDE FORNMINNER

Jeg viser til telefonsamtaler med Arne Emil Kristensen 14. og Heid Gjøstein Resi 21. d.m. Etter avtale skal jeg her gi en orientering om saken Ringerike skyte- og øvingsfelt, hvor det vil være nødvendig å gjennomføre undersøkelser vedrørende fornminner.

Saken behandles av Forsvarets bygningstjeneste (FBT), Avd. I/R, ved overarkitekt Jens-Jørgen Bugge, etter oppdrag av Forsvarsdepartementet. Undertegnede er engasjert av FBT som ekstern konsulent, og forstår det praktiske utredningsarbeid, nødvendige sekretariatsfunksjoner m.v.

Saksbehandlingen gjennomføres i henhold til gjeldende retningslinjer, gitt av Forsvarsdepartementet og Miljøverndepartementet i FD/MD 1/84, med en viss tillempling som følge av at saken har versert i flere år før disse reglene trådte i kraft.

Det er presentert tre alternative lokaliseringer, hvorav alternativene 1 og 2 er nesten like. Alternativene er beskrevet og prioritert fra Forsvarets side, og det gjennomføres nå konsekvensutredninger over en rekke temaer på sivil side (naturvern, friluftsliv, støy m.v.). Hensikten er å få frem et samlet materiale som grunnlag for besluttede myndighets valg av alternativ for utbygging. Det antas at saken i siste instans vil bli avgjort i Stortinget.

Til nærmere informasjon vedlegges:

- Sammen drag av rapport fra en militær arbeidsgruppe (ref. 8604-006)
- Seks kartillustrasjoner fra samme rapport
- Tre kart i mål 1:10 000 (økonomisk kart)
- Et notat som gir felles grunnlag for konsekvensanalyser (ref. 8604-044)

Det samlede areal som dekkes av de tre alternativene utgjør ca. 18 500 daa. Imidlertid gjør jeg spesielt oppmerksom på notatet ref. 8604-044, avsnitt 6.2 side 7-9. Her er det redegjort for faste anlegg og inngrep

m.v., og det fremgår her at sone 2, hvor det vil bli en del faste anlegg og inngrep, og hvor det vil kunne bli en del skader, bare utgjør ca. 2 800 daa i alternativene 1 og 3 tilsammen (Alt. 1 og 2 er nesten sammenfallende). Arkeologiske undersøkelser må således i første rekke rette seg mot dette begrensede areal.

I sone 3, ca. 3 300 daa (helt sammenfallende for alle alternativer), vil det også bli spredte anlegg og inngrep, som gjør det nødvendig å befare også denne sonen.

Storparten av arealene, betegnet sone 1, vil overhodet ikke bli gjenstand for inngrep, da dette er rene sikkerhetssoner som ikke skal benyttes av øvende avdelinger. Her er det således ikke behov for arkeologiske registreringer.

Sonene er avmerket med rødt på 1:10 000-kartene.

For ordens skyld presiseres at det i hovedsak bare skal skytes med ikke-eksplosive prosjektiler i feltet (vanlig gevær, maskingevær osv.). Eksplosiver benyttes på banene 1, håndgranat, 7, M-72 og 9, sprengningsfelt.

På vegne av FBT ber jeg med dette Universitetets Oldsaksamling om å ta skritt til nødvendige undersøkelser av fornminner i områdene. Det er ønskelig å få klarlagt arbeidets omfang, kostnader og fremdrift. Etter nærmere kontakt vil den formelle avtale bli å opprette direkte mellom FBT og UO.

Av hensyn til sakens samlede fremdrift, er det sterkt ønskelig å få gjennomført undersøkelsene i sommer og gjerne tidlig på sommeren. For min del beklager jeg at det har trukket vel lenge ut med å gjøre denne henvendelsen, men håper at det likevel vil la seg gjøre få en ordning. Jeg kan nevne at Arne Emil Kristensen, ved min første kontakt til UO, uttrykte at dette ville la seg gjøre, tatt i betraktning det relativt beskjedne omfang på oppgaven.

Det bør vel også presiseres at poenget nå er å få grunnlag for å velge et alternativ for prinsippvedtak og nærmere prosjektering. I prosjekteringsfasen vil det bli anledning til komme tilbake med detaljundersøkelser og om nødvendig utgravinger.

Jeg vil gjerne få komme til UO for å gi mer inngående orientering og gjøre nødvendige praktiske avtaler. Jeg vil tillate meg å ringe om saken tidlig i uke 18.

Med hilsen

Erling Jarl Johnsen

Vedlegg

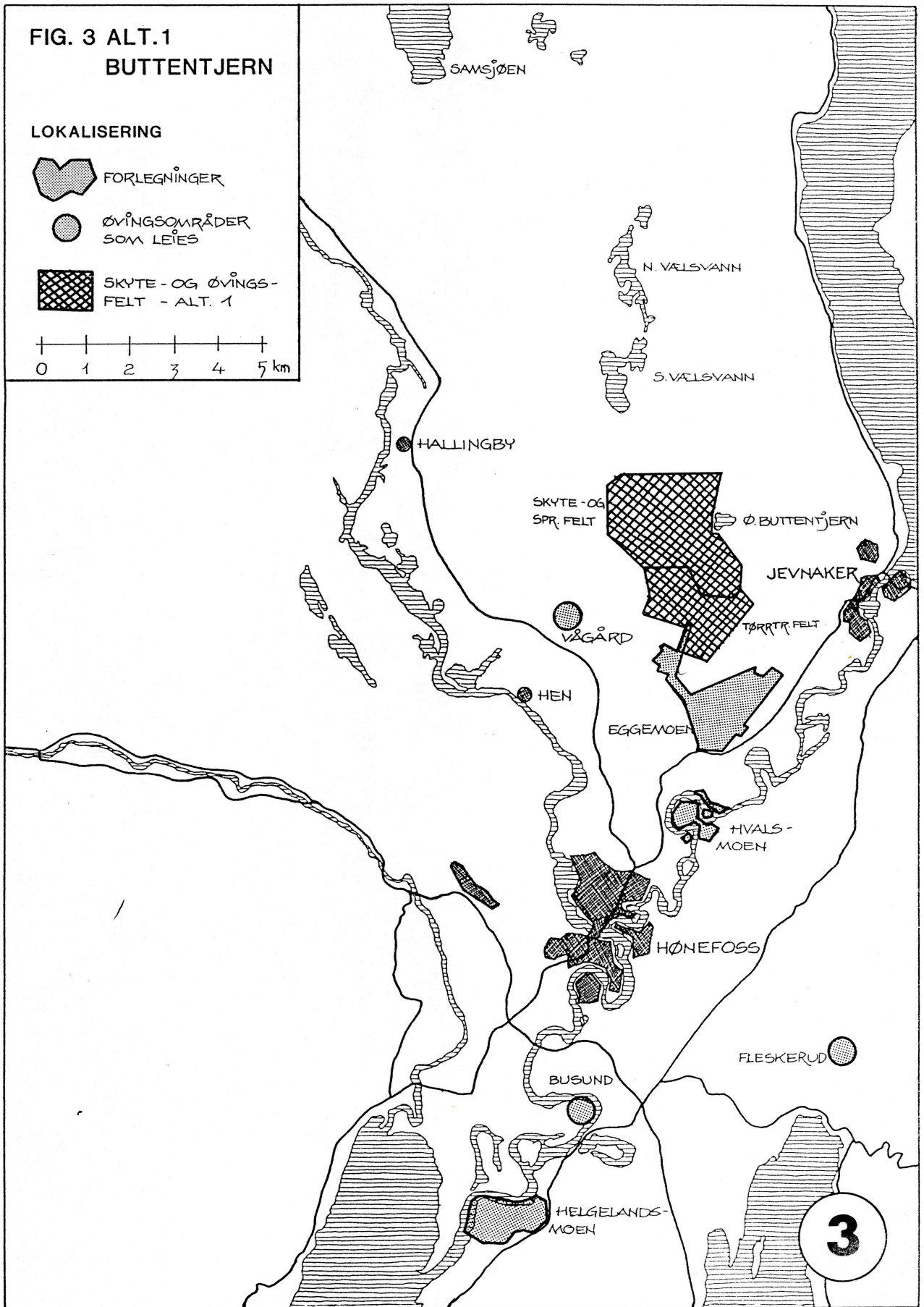
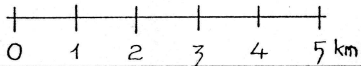
FIG. 3 ALT. 1
BUTTENTJERN

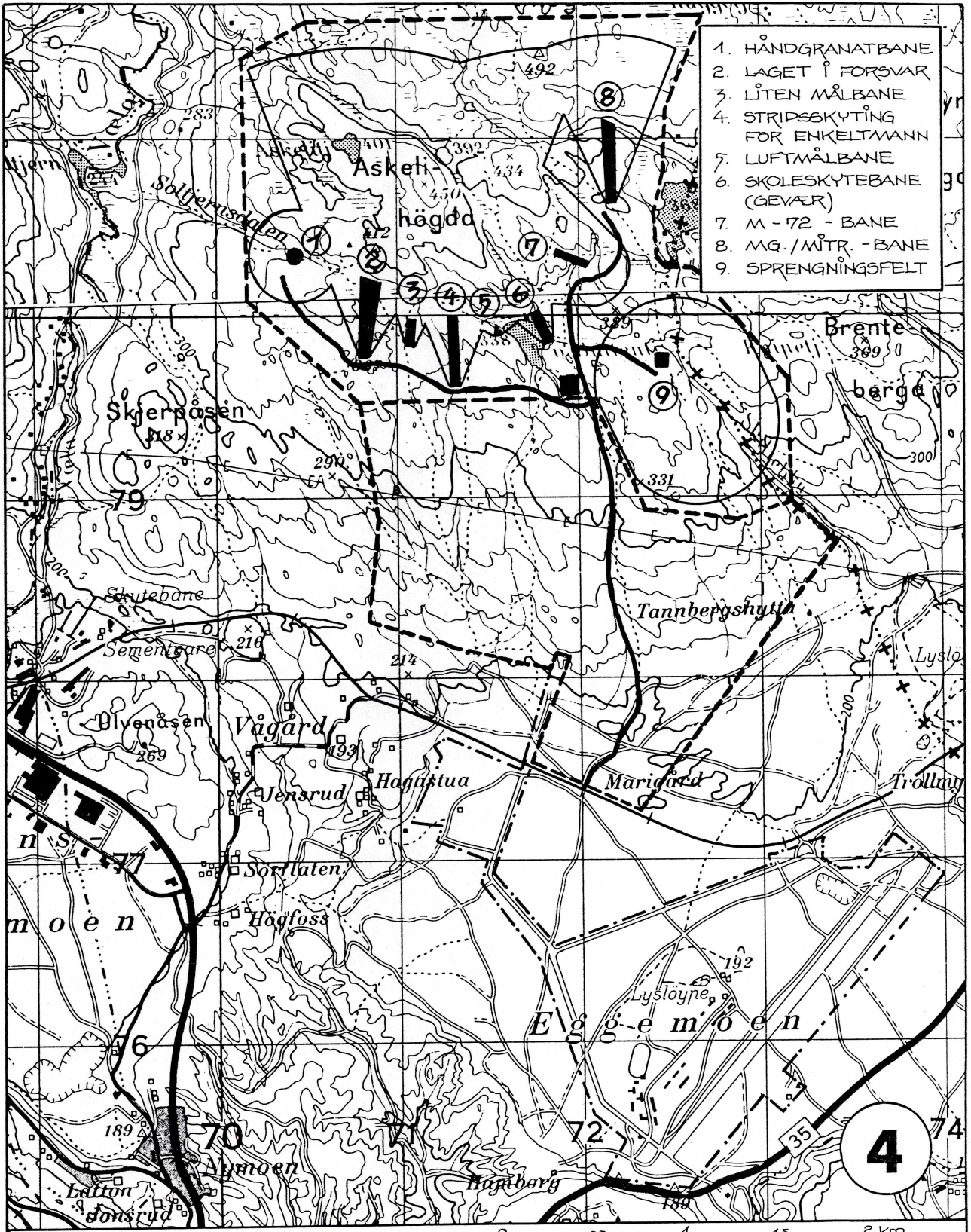
LOKALISERING

 FORLEGNINGER

 ØVINGSOMRÅDER
SOM LEIES

 SKYTE- OG ØVINGS-
FELT - ALT. 1

1. HÅNDGRANATBANE
2. LAGET I FORSVAR
3. LITEN MÅLBANE
4. STRIDSSKYTING FOR ENKELTMANN
5. LUFTMÅLBANE
6. SKOLESKYTEBANE (GEVÆR)
7. M - 72 - BANE
8. MG. / MITR. - BANE
9. SPRENGNINGSFELT

FIG. 4

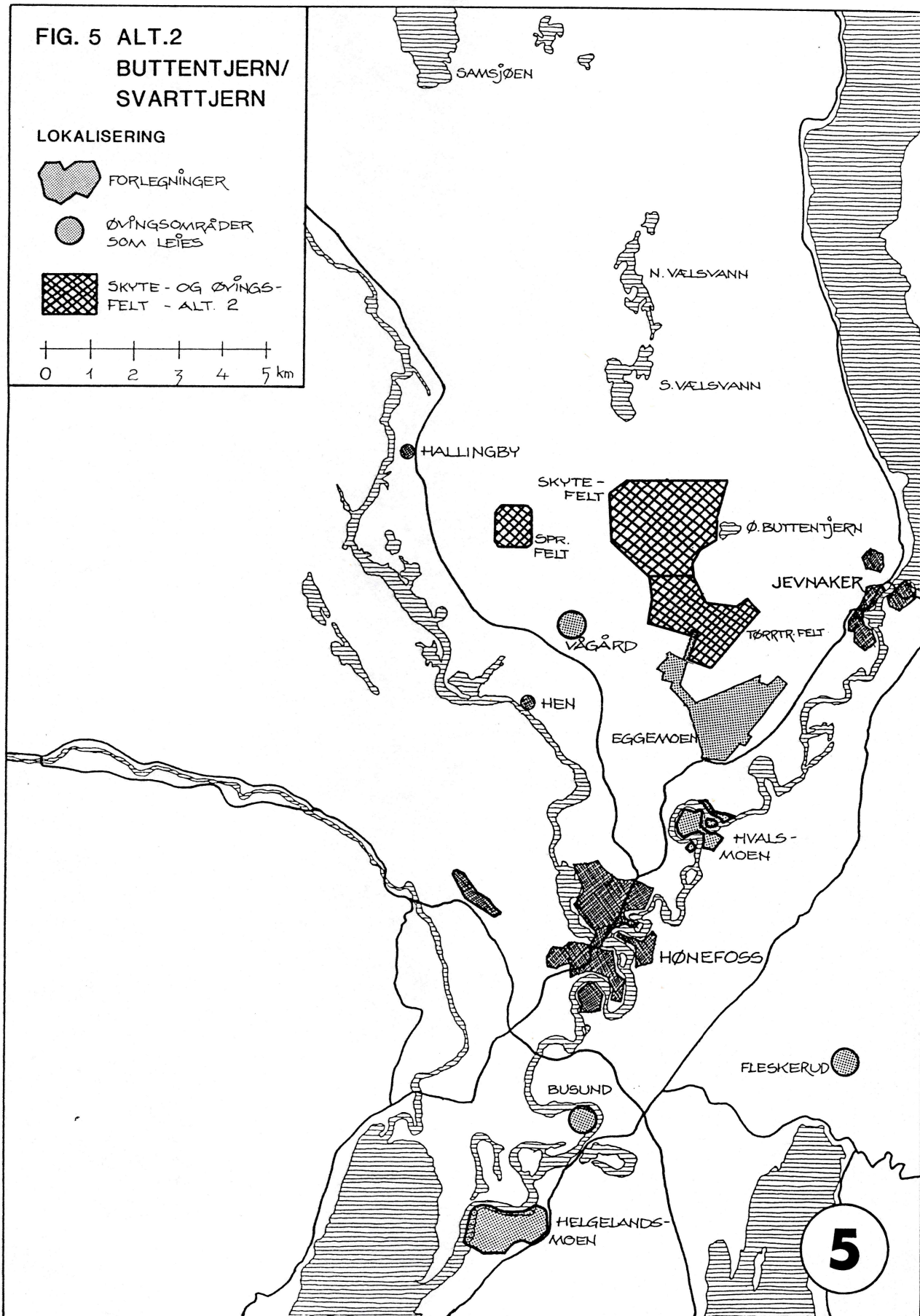
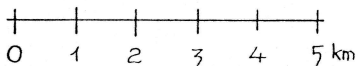
**ALT. 1 BUTTENTJERN
AREALDISPONERING**

- GRENSE FOR FORSV. NÅV. EIENDOM
- GRENSE SKYTE/SPR.FELT, TØRRTR.FELT
- VEI, ADM. - OG SERVICEBYGNING
- SKUDDSEKTOR, GRENSE SIKKERHETSSONE

FIG. 5 ALT.2
BUTTENTJERN/
SVARTTJERN

LOKALISERING

- FORLEGNINGER
- ØVINGSOMRÅDER
SOM LEIES
- SKYTE- OG ØVINGS-
FELT - ALT. 2

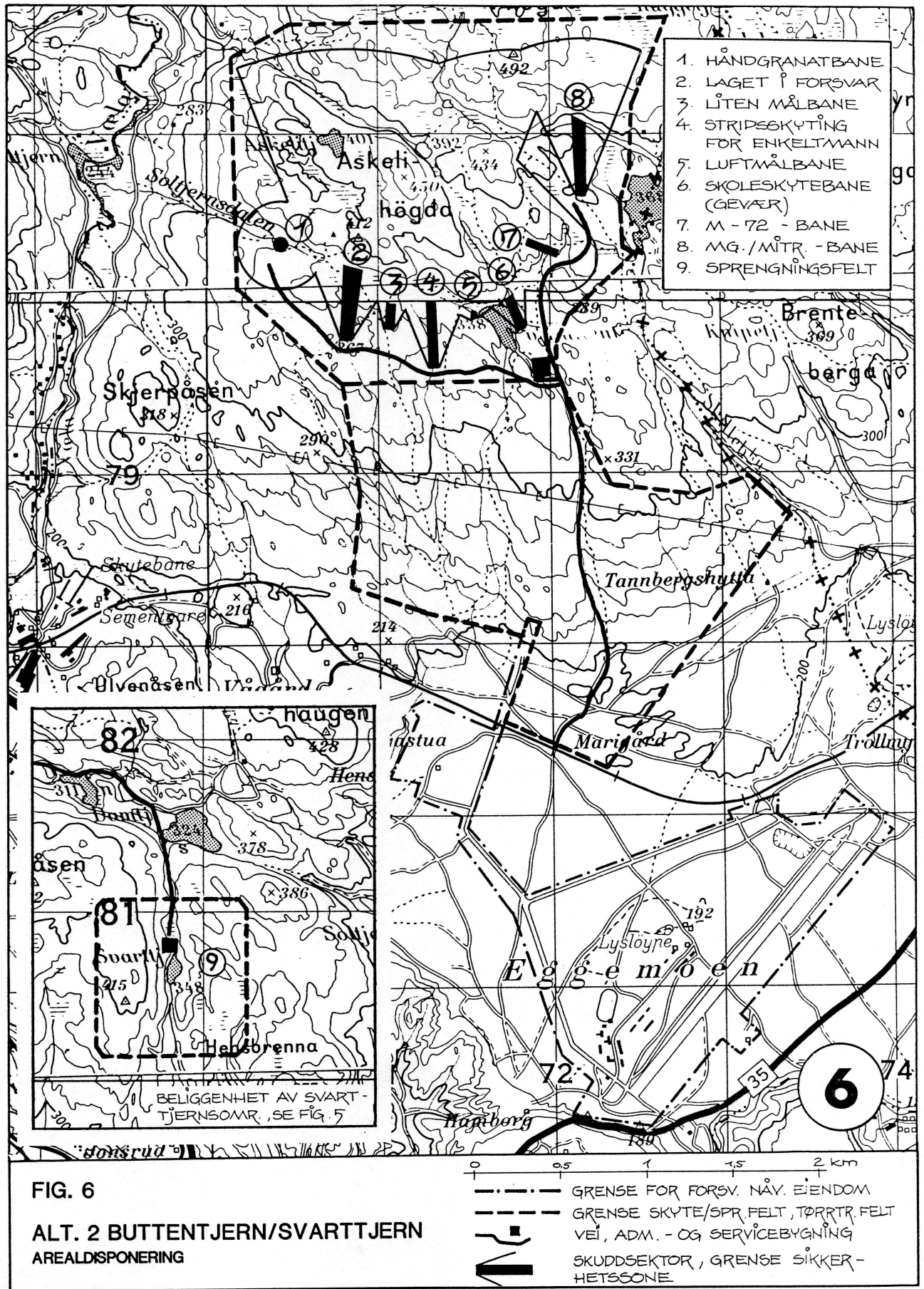

FIG. 7 ALT.3
SAMSJØEN

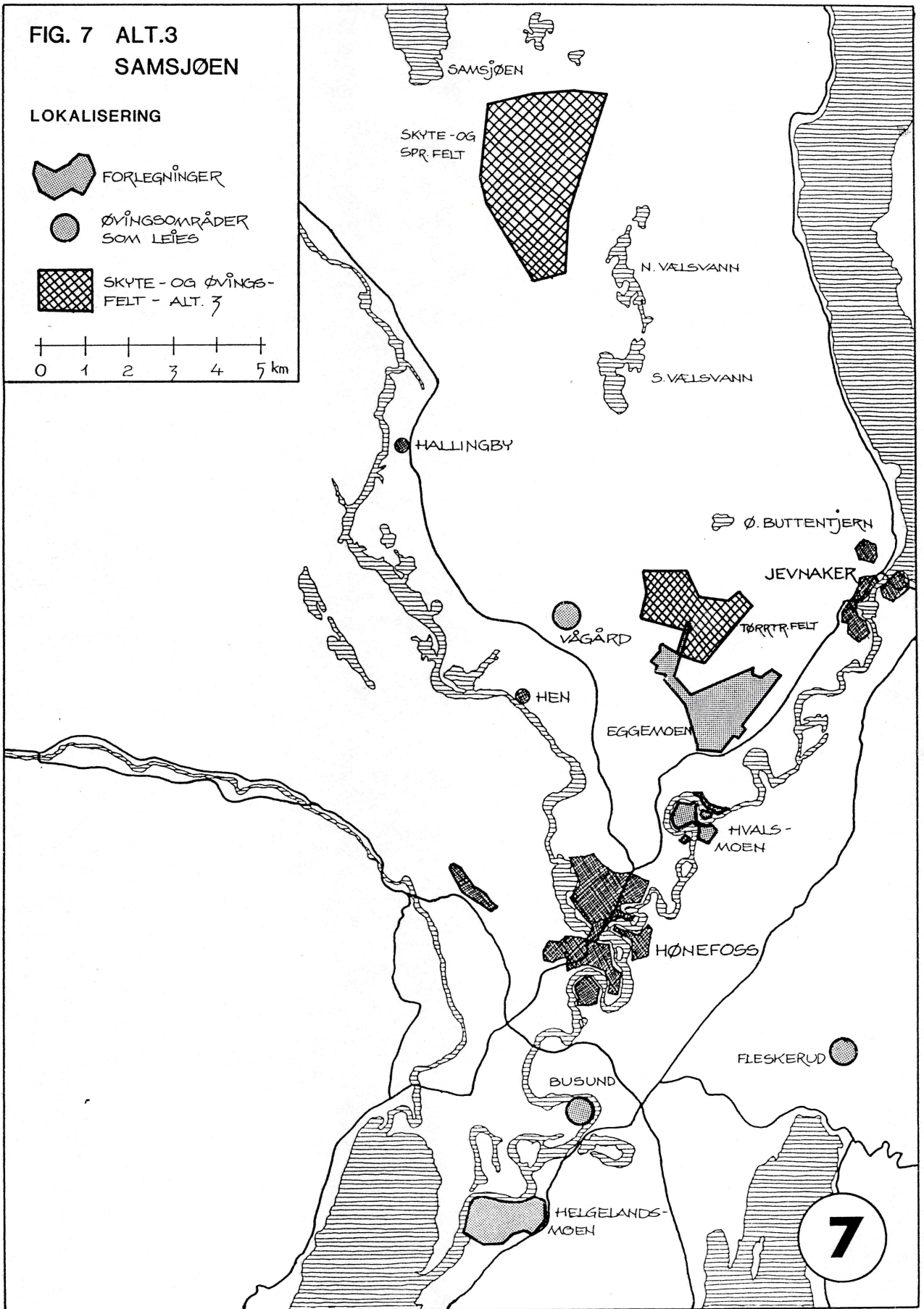
LOKALISERING

 FORLEGNINGER

 ØVINGSOMRÅDER
SOM LEIES

 SKYTE- OG ØVINGS-
FELT - ALT. 3

0 1 2 3 4 5 km

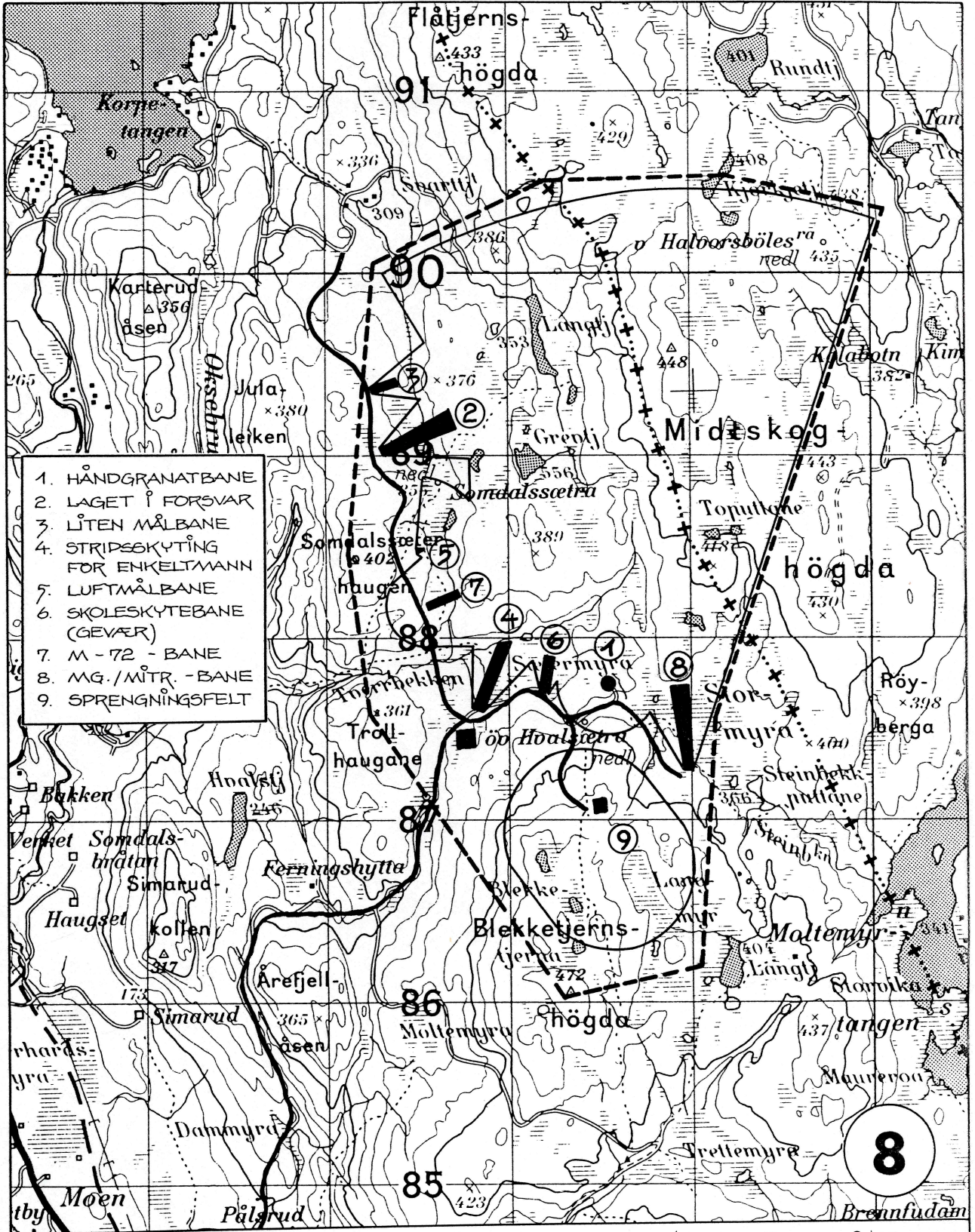

FIG. 8
 ALT. 3 SAMSJØEN
 AREALDISPONERING

- 0 0.5 1 1.5 2 km
- GRENSE SKYTE/SPR FELT, TØRRTR FELT
- VEI, ADM. - OG SERVICEBYGNING
- SKUDDSEKTOR, GRENSE SIKKERHETSSONE

RINGERIKE SKYTE- OG ØVINGSFELT

FELLES GRUNNLAG FOR ANALYSE AV KONSEKVENSER VED ETABLERING AV FELTET ETTER ALTERNATIVENE 1 - 3.

- INNHOOLD:
1. INNLEDNING
 2. FELTETS ART OG FUNKSJON
 3. FORELIGGENDE ALTERNATIVER
 4. UTFORMING OG BRUK AV FELTET I PRINSIPP
 - 4.1 Tørrtreningsfeltet
 - 4.2 Skyte- og sprengningsfeltet
 - 4.2.1 Inndeling, grenser, varsling
 - 4.2.2 De enkelte baner og anlegg
 - 4.2.3 Andre faste anlegg og inngrep
 5. BRUKSFREKVENNS
 - 5.1 Tørrtreningsfeltet
 - 5.2 Skyte- og sprengningsfeltet
 6. DIREKTE FØLGER AV FORSVARETS VIRKSOMHET
 - 6.1 Eiendoms- og bruksrett
 - 6.2 Faste anlegg, varige inngrep, skader
 - 6.3 Hindring av aktiviteter
 - 6.4 Støy

VEDLEGG: Tre kart i mål 1:10 000 som viser alternativene 1 - 3.

1. INNLEDNING

Forsvarets Bygningstjeneste har utarbeidet rapporten "Ringerike skyte- og øvingsfelt, Utredning av alternativer for lokalisering, Del I" i foreløpig utgave med kartvedlegg, datert juni 1988. Rapporten gir en fremstilling av:

- Tidligere saksbehandling
- Ny utredning og saksbehandling
- Militære behov og vurderinger

Materialet skal bl.a danne grunnlag for neste hovedtrinn i arbeidet, som omfatter utredning av konsekvenser for sivile interesser i saken. Utredningene vil berøre en rekke forskjellige saksområder, og forutsettes gjennomført i samarbeid med vedkommende instanser på riks-, fylkes- og kommunenivå samt i nødvendig grad berørte organisasjoner o.l.

Utredningene må gjennomføres på et felles grunnlag, for å ha verdi i videre saksbehandling og beslutning. Grunnlaget gis her i form av:

1. En sammenstilling av de viktigste forutsetningene fra Del I, om feltets art, alternativer, innhold og utforming, bruksfrekvens (kap. 2 - 5).
2. En presisering av de direkte følger av Forsvarets etablering, innenfor selve feltet og i det nære omland (kap. 6).

2. FELTETS ART OG FUNKSJON

Feltet skal være av hovedkategorien "nærøvingsfelt", dvs. område for øvingsvirksomhet som ligger direkte tilknyttet eller i umiddelbar nærhet av brukende avdelingens forlegning. Ideelt sett bør all daglig tjeneste kunne gjennomføres i et nærøvingsfelt, alternativt bør det kunne benyttes til de mest vanlige og hyppigst forekommende aktiviteter.

Feltet planlegges med underinndeling i to hoveddeler etter bruken:

- et garnisonsskytefelt og sprengningsfelt, for alle vanlig forekommende skyteøvinger og sprengningstjeneste.
- et tørrtreningsfelt, for øvinger i manøvrering og stridsteknikk, med bygging og bruk av stillinger, opplæring og øving på Ingeniørvåpnets anleggsmaskiner samt bruk av bro- og oversettingsmateriell.

Feltet skal være til bruk for de avdelinger som er forlagt og øver på Ringerike:

- Ingeniørregimentet (INGR) på Hvalsmoen og Eggemoen.
- Det Våpentekniske Regiment (VTR) på Helgelandsmoen.
- Ti områder av Vestoppland HV-distrikt 06 (HV-06), som det ut fra geografisk beliggenhet vil være naturlig å øve i feltet.

De garnisonerende avdelinger mottar årvisst en del gjestende avdelinger for kursvirksomhet o.l. Dette skal kunne fortsette i noenlunde samme omfang som hittil, og disse avdelingene forutsettes å kunne bruke feltet. Feltet skal forøvrig ikke benyttes som øvingsområde for avdelinger fra andre deler av Østlandet.

Som nærøvingsfelt for daglig bruk må feltet være til disposisjon for avdelingene hele året uten periodiske restriksjoner. Det forutsettes likevel ikke brukt utenfor ordinær arbeidstid unntatt i spesielle tilfelle, og heller ikke i høytidene, etter nærmere spesifisering.

3. FORELIGGENDE ALTERNATIVER OG AREALFORBRUK

For skyte- og sprengningsfeltet utredes følgende alternativer:

Alt. 1: Buttentjern

Alt. 2: Buttentjern med sprengningsfelt ved Svarttjern

Alt. 3: Samsjøen

Erling Jarl Johnsen, arkitekt,
konsulent i offentlig planlegging
c/o Asplan, boks 25, 1301 SANDVIKA, tlf. 02 54 33 50
EJJ3 8604-044 24.06.88

Ved alle tre alternativer for skyte- og sprengningsfelt forutsettes tørrtreningsdelen av feltet lokalisert til skogsområdet rett nord for Eggemoen.

Arealmedgangen er beregnet som følger:

	ALT. 1 Buttentjern	ALT. 2 Buttentjern/ Svarttjern	ALT. 3 Samsjøen
Tørrtreningsfelt	3 250 daa	3 250 daa	3 250 daa
Skytefelt/spr.felt	5 550 "		8 750 "
Skytefelt separat		4 350 "	
Spr.felt separat		700 "	
SUM	8 800 daa	8 300 daa	12 000 daa

Den store arealforskjellen mellom Alt. 3 på den ene siden og Alt. 1 og 2 på den andre siden er en følge av terrengforholdene. Lavere bakgrunnshøyder ved Alt. 3 krever større sikkerhetssoner. Alternativene er ellers helt like når det gjelder baner og andre installasjoner for øving.

4. UTFORMING OG BRUK AV FELTET I PRINSIPP

4.1 Tørrtreningsfeltet

Tørrtreningsfeltet vil i hovedsak bli brukt til følgende aktiviteter:

- Øving i alle former for stridsteknikk, forflytninger i lendet, bivuakking og lignende, opp til troppsforband, med 1-3 tropper i lendet samtidig.
- Bygging og bruk av lags- og troppsstillinger, kamuflasje-arrangementer og andre feltarbeider.
- Praktisk utdanning og øving på Ingeniørvåpnets anleggsmaskiner samt bruk av bro- og oversettingsmateriell.

Relativt små deler av tørrtreningsfeltet vil bli belagt med faste anlegg og innretninger, i form av stillinger og av øvingsarbeider som utføres med anleggsmaskiner. Slike anlegg og innretninger, spor etter arbeider i terrenget m.v., vil i nødvendig grad bli avmerket, inngjerdet, stengt med lemmer eller lignende.

Størstedelen av tørrtreningsfeltet vil bli benyttet til manøvrering til fots. Spor etter virksomheten vil i hovedsak bestå av tråkk og slitasje i de mest brukte områder. Det vil også bli gravd en del skytegroper og lagd andre enkle skytestillinger. Beltevogner og feltvogner vil i noen grad bli benyttet til forflytninger. Det kan bli anlagt noen enkle feltveier.

I tørrtreningsfeltet benyttes løsammunisjon og ildmarkeringsmidler, ikke skarp ammunisjon. Det benyttes ikke sprengstoff utover små markeringsladninger. Patronhylser og annet materiell innsamles regelmessig.

Yttergrensene for tørrtreningsfeltet avmerkes i terrenget med stolper og varselskilt. Feltet vil være åpent for allmenn ferdsel til enhver tid.

4.1 Skyte- og sprengningsfeltet

4.1.1 Inndeling, grenser, varsling

Skyte- og sprengningsfeltet omfatter ni baner/felt: håndgranatbane, syv baner for forskjellige skyteøvinger og et felt for sprengningstjeneste. De "aktive" sonene (selve skytebanene, nedslagsfelt o.l.) vil være i størrelsesorden 300-400 daa og avmerkes særskilt.

Nedslagsfeltene for skarpe granater merkes spesielt med hensyn på blindgjengerfare. Eventuelle blindgjengere skal uskadeliggjøres straks.

Omkring de egentlige banene avgrenses sikkerhetssoner etter bestemte regler. Ytre feltgrense avmerkes med stolper/varselskilt.

I distriktet gis permanent varsling (oppslag) og ved feltet gis spesiell varsling og utsettes vaktposter ved øvinger

Ferdsel i feltet vil ikke være tillatt når skyting/sprengning pågår. Utenom brukstidene vil det ikke være noen restriksjoner på ferdselen. Unntak gjelder for mindre, inngjerdede blindgjengerområder på håndgranatbanen og M 72-banen, kfr. 4.2.2. Her vil det alltid være forbud mot enhver ferdsel.

4.2.2 De enkelte baner og anlegg

- 1.Håndgranatbane: kasting av skarpe håndgranater.
- 2.Laget i forsvar: øving av forsvarsstrid i lag. Skarpskyting med gevær og maskingevær, øvingssystem med kalde granater for nærpanservernvåpen (M 72). Feltmessig skyting mot oppdukkende mål.
- 3.Liten målbane: skarpskyting mot bevegelige mål med våpen av kaliber mindre enn 12,7 mm.
- 4.Stridsskyting for enkeltmann: feltmessig skyting med gevær mot oppdukkende mål.
- 5.Luftmålbane: Skyting mot bevegelige luftmål med gevær, maskingevær og mitraljøse. Det benyttes bare kortholdsammunisjon (blåplast).

6.Skoleskytebane: grunnleggende skyteopplæring med gevær, 100 og 200 m hold.

7.M 72-bane: skyting med nærpanservern våpen (rakettvåpen for enkeltmann), M 72 eller tilsvarende. Det benyttes hovedsaklig øvelsessystemer med kalde raketter.

8.Maskingevær/mitraljøsebane: skoleskyting med håndvåpen og mitraljøse opp til 12,7 mm. Øving med 12,7 mm mitraljøse er i hovedsak begrenset til funksjonsskyting, dvs. skyting for å lære våpnets funksjonsmåte å kjenne.

9.Sprengningsfelt: øving i behandling og bruk av sprengstoff og tenmidler for forskjellige sprengningsformål. Ialt syv standplasser, for:

- stålsprengning, i fjelltunnel uten splintvirkning i det fri
- betongsprengning
- tresprengning
- stein- og fjellsprengning
- kratersprengning i jord/telesprengning
- kommunikasjonsødeleggelse (rørladning og avfyringssystemer)
- sprengning av forskjellige typer av hindre

Prosjektiler og ladninger med sprengvirkning benyttes bare på banene 1, 7 og 9. Blant disse vil det på bane 7 bare sjelden bli benyttet raketter med ladning, for det meste kalde raketter. På bane 5 benyttes utelukkende kortholdsammunisjon (blåplast).

4.2.3 Andre faste anlegg og inngrep

Skog og annen vegetasjon vil bli uthugd i varierende grad, avhengig av forholdene. Skoleskytebanene (nr. 6 og 8) krever full uthugging. Det må også regnes med uthugging av branngater etter nærmere vurdering av forholdene i vedkommende område.

Ved de enkelte baner vil det bli oppført lagerskur for oppbevaring av materiell. Sentralt i feltet vil det bli oppført en felles administrasjons- og servicebygning med kontorplass, spise/hvilerom, undervisningsrom, toaletter, skiveverksted m.v.

I sprengningsfeltet oppføres en brakke med kombinert hvile- og dekningsrom, materiellrom m.v.

Det vil bli opparbeidet et veisystem for adkomst til feltet og forbindelse mellom banene, med standard som skogsbilvei klasse 3. Fra standplassene vil det bli opparbeidet enkle feltveier frem til målområdene.

Erling Jarl Johnsen, arkitekt,
konsulent i offentlig planlegging
c/o Asplan, boks 25, 1301 SANDVIKA, tlf. 02 54 33 50
EJJ3 8604-044 24.06.88

5. BRUKSFREKVENS

5.1 Tørrtreningsfeltet

Bruksfrekvensen for tørrtreningsfeltet vil være den samme i alle alternativer.

Summen av de enkelte avdelingers øvingsdager i tørrtreningsfeltet er anslått til 240. Det vil ofte være slik at to eller flere avdelinger har øvinger i ulike deler av feltet på samme tid. Det reelle antall årlige bruksdager for tørrtreningsfeltet er anslått til omkring 120, men noen helt nøyaktig forhåndsregning kan ikke gjøres.

5.2 Skyte- og sprengningsfeltet

Ved Alt. 1 og 2 forutsettes at avdelingene vil legge alle sine skarpe øvinger til feltet, unntatt at VTR opprettholder skoleskyting på Fleskerud som nå.

Ved Alt. 3, Samsjøen, forutsettes at såvel INGR som VTR i hovedsak vil opprettholde skoleskyting med gevær på de nåværende baner, Vågård og Fleskerud.

Oppstillingen nedenfor viser beregnet årlig bruksfrekvens for alle baner, ved Alt. 1 og 2 respektive Alt. 3.

ALTERNATIV/ BANE	ALT. 1 OG 2	ALT. 3
1. Håndgranatbane	32	32
2. Laget i forsvar	55	55
3. Liten målbane	43	43
4. Stridsskyting for enkeltmann	54	54
5. Luftmålbane	47	47
6. Skoleskytebane	153	46
7. M /72-bane	64	64
8. Mg/mitr-bane	58	58
9. Sprengningsfelt	93	93
	599	492

Total beregnet bruksfrekvens er langt over antall dager i året ved alle alternativer, fordi det regelmessig vil være aktivitet på to eller flere baner samtidig. Reelt antall bruksdager for skyte- og sprengningsfeltet som helhet anslås til:

Alt. 1 og 2:	ca. 190
Alt. 3:	ca. 160

Erling Jarl Johnsen, arkitekt,
konsulent i offentlig planlegging
c/o Asplan, boks 25, 1301 SANDVIKA, tlf. 02 54 33 50
EJJ3 8604-044 24.06.88

6. DIREKTE FØLGER AV FORSVARETS ETABLERING

6.1 Eiendoms- og bruksrett

Forsvaret forutsetter å ha feltet til fri disposisjon, uten periodiske restriksjoner. Sammen med beregnet høy bruksfrekvens fører det til at det vil bli svært vanskelig å innpasse økonomisk utnyttelse av arealene fra private grunneieres side. Det må derfor legges til grunn at Staten erverver arealene i deres helhet, ikke bare de soner som reelt brukes, men også sikkerhetssoner o.l.

Økonomisk utnyttelse av arealer og ressurser forutsettes overtatt av Direktoratet for Statens Skoger (DSS):

- DSS vil forestå skogsdrift etter nærmere avtale med brukende avdelinger, slik man har erfaring for fra andre militære etablissementer.
- Beitebruk vil kunne fortsette, etter nærmere avtale mellom DSS og de nåværende bruksberettigede. I skyte- og sprengningsfeltet vil brukende avdelinger sørge for å jage bort beitedyr ved øvinger. I tørrtreningsfeltet vil det ikke være nødvendig å jage dyr ved øvinger. Avdelingene vil sørge for å sikre groper, stillinger osv. slik at dyr ikke kan skade seg.
- Grunneiernes utleie eller egenbruk av jaktretter bortfaller. DSS vil forestå nødvendig viltpleie, etter nærmere avtale med brukende avdelinger og i samråd med vedkommende sivile fagetater.
- Nåværende fiskeretter bortfaller. (DSS vil kunne åpne adgang til fiske utenfor brukstidene for feltet?)
- Utmarksnæring i form av salg, utleie av hytter, tomtefeste, vil ikke være aktuelt.

6.2 Faste anlegg, varige inngrep, skader

Feltet kan deles i tre hovedsoner etter omfanget av faste anlegg, varige inngrep i terrenget og mulige skader på terreng og vegetasjon:

SONE 1

Sone 1 omfatter sikkerhetssonene for skytebaner og sprengningsfelt samt arealene utenfor sikkerhetssonene, unntatt de arealer som faller under sone 2 og 3.

I sone 1 forekommer ikke faste anlegg eller andre inngrep i naturen, og der er heller ikke nedslagsfelt for eksplosive prosjektiler eller lignende, som kan gi lokale skader. Sone 1 vil heller ikke bli brukt til manøver eller andre aktiviteter som kan nedføre slitasje.

Sone 1 har som eneste funksjon å oppfylle sikkerhetskravene ved skyting og sprengning, og skal derfor ligge urørt. Eventuelle skudd som havner i sone 1 vil være rikosjetter samt skudd som ved uhell avfyres før våpnet er kommet i stilling.

SONE 2

Sone 2 omfatter arealene for selve skytebanene og standplassene for sprengning, arealene mellom dem og arealene som opptas av veier, bygninger o.l. Grovt beskrevet får sone 2 form av et arealbelte langsetter forbindelsesveien i feltet, fra banen på ytre venstre fløy til banen på ytre høyre fløy, og med dybde tilsvarende avstanden fra veien frem til målområdene. Dessuten vil det sentrale området i sprengningsfeltet falle under sone 2.

Innenfor sone 2 vil terreng og natur bli endret som følge av forbindelsesvei, standplasser, målarrangementer, feltveier frem til målområdene, uthugging i skuddsektorer og for brannsikring, service- og administrasjonsbygning, hvilebrakke for sprengningsfeltet, lagerskur og lignende. Mellom de enkelte baner vil det fortsatt være arealer med få eller ingen inngrep.

Skader av eksplosiver vil være begrenset til små nedslagsområder for håndgranater og M 72-raketter, samt standplassene for sprengning med nærmest omliggende arealer. I målområdene vil skog bli truffet av kuler fra gevær, maskingevær, mitraljøse m.fl. ("kule-tømmer"). Kfr. 6.1 om fremtidig skogsdrift.

SONE 3

Sone 3 omfatter tørrtreningsfeltet. I sone 3 vil det bli faste anlegg i form av stillinger, øvingsområder for anleggsarbeider mv. samt spor etter manøvrering, bivuakking osv. Både de faste anlegg og sporene etter bevegelig virksomhet antas å bli spredt over sonen, og det kan ikke på forhånd angis bestemte lokaliseringer. Hovedinntrykket vil være relativt uforandret terreng og natur, med spredte inngrep.

I sone 3 vil det ikke bli skader av eksplosiver.

Oppstillingen nedenfor viser feltets areal inndelt i de tre hovedsoner for inngrep, etter alternativ.

ALTERNATIV/ HOVEDSONE	ALT. 1 Buttentjern	ALT. 2 Buttentjern/ Svarttjern	ALT. 3 Samsjøen
SONE 1 Ingen inngrep	4 170 daa	3 690 daa	7 320 daa
SONE 2 Faste anlegg Varige inngrep Enkelte skader	1 380 "	1 360 "	1 430 "
SONE 3 Spredte anlegg og inngrep	3 250 "	3 250 "	3 250 "
SUM	8 800 daa	8 300 daa	12 000 daa

6.3 Hindring av aktiviteter

Det vil ikke bli adgang til å drive jakt eller fiske innenfor feltet. (Kfr. likevel 6.1 om fiske, ev. adgang til fiske utenfor militære brukstider?)

For allmenn ferdsel, vanlig friluftsliv og idrett vil det gjelde følgende restriksjoner:

Skyte- og sprengningsfeltet vil normalt være stengt ukedager innenfor vanlig arbeidstid. Det vil normalt være åpent etter vanlig arbeidstid, lørdager, søndager og i høytidene.

Skyte- og sprengningsfeltet vil av og til være stengt også etter vanlig arbeidstid samt lørdag/søndag, ved spesielle kvelds-, natt- og helgeøvinger. Omvendt vil det være åpent på vanlige ukedager når øvinger ikke pågår, kfr. anslått bruksfrekvens 160 - 190 dager årlig, avsnitt 5.2.

For tørrtreningsfeltet vil det ikke være restriksjoner på ferdselen til noen tid.

Idrettsstevner og andre arrangementer vil i alle tilfelle måtte avtales særskilt, både for skyte- og sprengningsfeltet og tørrtreningsfeltet.

6.4 Støy

(Utredes særskilt. Direkte virkninger, i form av skuddfrekvens for ulike våpentyper osv., foreligger ennå ikke.)

BAKGRUNN

Saken om Ringerike skyte- og øvingsfelt er kommet opp fordi Forsvarets avdelinger i distriktet mangler tilfredsstillende øvingsarealer. Dette gjelder både ved øvinger i skarpskyting og sprengningstjeneste, og ved den øvrige militære utdanning som krever større utendørs arealer. Problemene ligger i små og uhensiktsmessige arealer, bruksrestriksjoner, spredt beliggenhet og store avstander fra forlegningene. Avdelingene det gjelder er Ingeniørregimentet på Hvalsmoen og Eggemoen, Det Våpentekniske Regiment på Helgelandsmoen og flere områder av Vestoppland HV-distrikt 06.

TIDLIGERE ARBEID

Det er nå flere år siden Forsvaret tok opp arbeidet med å finne tilfredsstillende permanent dekning av Ringerike-avdelingenes arealbehov. Et spesielt nedsatt militært utvalg ("Due-utvalget") fremla i 1972 - 73 utredninger som konkluderte med å lokalisere et skytefelt til området ved Buttentjernene, på åsen rett nord for Eggemoen.

Forsvarets Overkommando (FO) fulgte opp saken i 1976, med forslag om å etablere garnisonsskytefelt i Buttentjernområdet, og nærøvingsfelt for tørrtrening og manøvrering for Ingeniørvåpnets Skole- og Øvingsavdeling (IVSØ) i området Hvalsmoen/Eggemoen/Buttentjern. Etter oppdrag fra Forsvarsdepartementet tok Forsvarets Bygningstjeneste (FBT) i 1977 opp spørsmålet om å disponere grunn til skytefelt og nærøvingsfelt med de berørte kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn.

Planene førte til protester fra en del organisasjoner og fra en lokal aksjonskomité. Uttalelsene fra Ringerike kommune, Buskerud fylkeskommune og fylkesmannen i Buskerud var positive, mens Jevnaker kommune, Oppland fylkeskommune og fylkesmannen i Oppland gikk imot planene.

Saken ble deretter fremlagt for Utvalget til vurdering av Forsvarets øvingsmuligheter (Fostervollutvalget). Utvalget undersøkte flere alternativer for lokalisering, deriblant området ved det nåværende sprengningsfelt på Holleia, et område mellom Samsjøen og Nordre Vålsvann, og en rekke varianter av løsninger basert på utvidelser omkring den nåværende Vågård skytebane. Utvalget fant ingen av alternativene

tilfredsstillende for Forsvarets bruk, og konkluderte sin utredning 2J i 1981 med å foreslå skytefeltet opprettet ved Buttentjernene, etter et noe redusert forslag, samt felt for tørrtrening m.v. i området mellom Buttentjernene og Eggemoen, ialt ca. 9 300 daa.

Ringerike kommunestyre sluttet seg i prinsippet til de reviderte planer for Eggemoen/Buttentjern. Jevnaker kommunestyre gikk imot skytefeltdelen av planene. Fylkesmannen i Oppland fremholdt at Samsjøen måtte vurderes som alternativ. Den lokale aksjonskomité mot skytefelt Ringerike/Jevnaker uttalte seg sterkt kritisk til Foster-vollutvalgets innstilling. Det foreligger også protest mot å velge alternativet Samsjøen, fra en lokal aksjonskomité med tilknytning til dette området.

NY SAKSBEHANDLING

Saken ble i første omgang ikke ført frem til avsluttende behandling og vedtak i besluttende organer. I 1984 ble det innført nye retningslinjer for saksbehandling og prosedyre ved etablering og utvidelse av Forsvarets skyte- og øvingsområder ("Retningslinjene"). Forsvarsdepartementet har i 1985 bedt FBT om å gjennomgå Ringerikeprosjektet på nytt, og utrede lokaliseringalternativene Buttentjern og Samsjøen i henhold til Retningslinjenes krav.

Gjennomgåelsen viser at skytefeltdelen av planene stort sett bare er blitt belyst ut fra militær brukbarhet, mens det i alt vesentlig mangler analyser av konsekvensene for sivile interesser. Tørrtreningfeltet er bedre belyst, med konsekvensanalyser for en rekke sivile bruksformer.

I det videre arbeid utredes alternative lokaliseringer av skytefeltdelen, samtidig som materialet om tørrtreningdelen kompletteres i nødvendig grad. Forsvarets behov og påtenkte bruk av feltet oppdateres. Retningslinjenes faseinndeling følges, med praktiske tilpassinger for å kunne utnytte allerede foreliggende materiale.

DEFINISJONER OG FORUTSETNINGER

Ringerike-avdelingenes arealbehov ligger innenfor kategorien "nærøvingsfelt", dvs. felt for daglig tjeneste som ligger i umiddelbar nærhet av brukende avdelingers forlegning. Som norm angis at marsj til et slikt felt ikke bør overstige 30 minutter.

Et nærøvingsfelt kan inneholde arealer for ulik bruk. I dette tilfelle er det snakk om en underinndeling i to hoveddeler:

- et garnisonsskytefelt og sprengningsfelt for alle vanlige skyteøvinger og sprengningstjeneste
- et tørrtreningfelt, for øvinger i manøvrering og stridsteknikk, bygging og bruk av faste stillingsområder, opplæring på Ingeniørvåpnets anleggs-, bro- og oversettingsmateriell

Feltet skal være til bruk for de avdelinger som er forlagt og øver på Ringerike, herunder nærmere bestemte HV-områder. Det skal ikke brukes som regulært øvingsområde for avdelinger fra andre deler av Østlandet.

Rammene for feltet, i form av grenser, bruksfrekvens, aktuelle våpentyper m.v. fastlegges etter behovene idag, og vil binde opp bruken i hovedtrekkene. Eventuelle fremtidige ønsker om vesentlige utvidelser, endret bruk eller lignende, må forutsettes å kreve ny fullstendig saksbehandling.

Som felt for daglig bruk må det være til disposisjon for avdelingene hele året uten periodiske restriksjoner, men det forutsettes i alminnelighet ikke brukt utenfor ordinær arbeidstid eller i høytidene. Med bakgrunn i bruksomfanget forutsettes feltet i sin helhet ervervet av Staten.

De alternativer som utredes gjelder lokalisering av skytefeltdelen til henholdsvis Buttentjern og Samsjøen, i begge tilfeller med tørrtreningdelen i området Eggemoen - Buttentjern. For alternativet Buttentjern utredes også en variant, med sprengningsfeltet lagt for seg i området Svarttjern - Hensbrenna. Dette er i samsvar med en subsidiær anbefaling fra Fostervollutvalgets side. Alternativene betegnes:

- Alt. 1: Buttentjern
- Alt. 2: Buttentjern/Svarttjern
- Alt. 3: Samsjøen

FBT har på nytt konferert med Forsvarets Overkommando/Hærstaben (FO/HST) om eventuelle ytterligere alternativer. Det er imidlertid ikke funnet andre områder som synes aktuelle å undersøke nærmere, ut fra Forsvarets behov.

AVDELINGER, VIRKSOMHET OG AREALBEHOV

Ingeniørregimentet (INGR), forlagt på Eggemoen og Hvalsmoen, forestår grunnleggende og videregående opplæring innenfor Ingeniørvåpnets disipliner. Utenom rekrutt- og repetisjonsavdelinger har INGR ansvaret for våpenskole, befalskole, motor- og maskinførerskole og Forsvarets ABC-skole.

De arealer INGR disponerer for øvinger på egen grunn er totalt sett for små, dessuten usammenhengende og for en stor del lite egnet til formålene. Et nyervervet areal ved Hvalsmoen (Myre) og et forestående makeskifte ved Eggemoen (flystripen - "Trekanten") bedrer situasjonen, men vil på langt nær dekke aktuelle behov.

Etter avtale med grunneierne benytter INGR også et større område nord og nordvest for Eggemoen til øvingsaktiviteter. Her gjelder restriksjoner på bruken, som sterkt begrenser nytteverdien for avdelingene. Som hovedregel kan dette området således bare benyttes til øvinger av én dags varighet, av avdelinger opp til tropps størrelse og uten at graving finner sted. Området er stengt for Forsvaret i elgjakttiden og i helgene fra og med fredag til og med mandag. Forsvaret kan ikke ha faste anlegg innenfor området.

For ingeniøravdelinger er det avgjørende å lære terrengarbeider med realistisk omfang og vanskelighetsgrad. Viktige oppgaver er minelegging og -rydding, bygging og bruk av stillingsområder, kamouflasje-arrangementer og andre feltarbeider, bruk av anleggsmaskiner samt bro- og oversettingsmateriell. Ikke noe av dette kan gjøres på grunn som eies av andre. På de nåværende snau arealer må arbeidene derfor gjen-

nomføres i sterkt redusert skala og med utilfredsstillende variasjon. Tildels kan arbeidene bare utføres "på papiret". Dessuten er det kapasitetsproblemer, da flere avdelinger skal benytte samme arealer.

Sprengningstjeneste er en annen hovedoppgave for ingeniøravdelingene. Våpenskolen (VSIV) har ansvaret for opplæringen og er en hovedbruker av sprengningsfelt, men disponerer ikke noe eget areal til formålet. All praktisk sprengningstjeneste er henvist til leid grunn på Holleia. Feltet er uhensiktsmessig å bruke, på grunn av lang avstand og dårlig veiforbindelse. Dessuten er det underlagt tids- og bruksrestriksjoner som ytterligere begrenser nytteverdien, bl.a. stengning i teleløsningen, i perioder med skogbrannfare og under elgjakten.

Avdelingene skal gjennomføre øvinger i skarpskyting, hvor programmene etterhvert legger økende vekt på feltmessig skyting. I tillegg til den enkelte soldats håndvåpen skal det øves med avdelingsvåpen. I dagens arealsituasjon er det bare skoleskyting med gevær INGR kan gjennomføre i distriktet, på Vågård og Fleskerud skytebaner. For all feltmessig skyting og skyting med avdelingsvåpen må avdelingene reise til Steinsjøen skytefelt, omkring 9 mil fra forlegningene.

Denne situasjonen binder opplegget av skyteøvingene sterkt. Øvinger som skulle ha gitt trinnvis oppbygging av skyteferdigheten over tid, må samles opp og presses inn i løpet av 2-3 dagers opphold på Steinsjøen. Det er ingen muligheter for å legge inn ekstradager eller gjentatte skytinger ved behov. Programmene for rekrutt- og repetisjonsavdelingene er beskåret, så disse ikke får gjennomføre feltmessig skyting i det hele tatt.

INGR har følgelig sterkt behov både for et større sammenhengende felt for tørrtrening, teknisk/taktisk manøvrering og terrengarbeider, samt et felt for gjennomføring av alle vanlige øvinger i skarpskyting og sprengningstjeneste. Det er viktig at de to feltene henger sammen med hverandre, for å tillate kombinerte øvinger, hvor elementer fra tørrtrening/manøvrering, skarpskyting og sprengning settes sammen til et større hele. Det er videre viktig at de ligger i sammenheng med de eksisterende øvingsarealer og -objekter, for å tillate en rasjonell samlet utnyttelse.

Det Våpentekniske Regiment (VTR), forlagt på Helgelandsmoen, forestår grunnleggende og videregående opplæring innenfor våpentekniske disipliner. Utenom rekrutt- og repetisjonsavdelinger har VTR ansvaret for våpenskole, befalskole og yrkesskole for våpenteknisk befall.

Ved VTR er arealsituasjonen for tørrtrening/manøvrering ikke så vanskelig som ved INGR. Men også VTR savner adgang til et større felt uten de bruksbegrensninger som må legges på privateid grunn. VTR har samme behov som INGR for et samlet felt for skarpskyting og sprengning. Også VTR har sterkt behov for å kunne gjennomføre kombinerte tørre og skarpe øvinger.

Vestoppland HV-distrikt 06 (HV 06) har hovedkvarter på Hønefoss. Innenfor HV 06 er det 10 områder som er aktuelle for øving i et eventuelt Ringerike skyte- og øvingsfelt. Områdene har stort sett ikke problemer med ordinære tørre øvinger i utmark, men er i en spesielt vanskelig situasjon når det gjelder skarpskyting. De har få eller ingen muligheter for feltmessig skyting eller skyting med avdelings-

våpen lokalt. Den knappe øvingstiden og små ressurser gjør det meget vanskelig å legge øvinger til Steinsjøen. Områdene har også store problemer med å gjennomføre kombinerte tørre og skarpe øvinger.

SAMMENFATNING AV SITUASJONEN IDAG

Arealsituasjonen fører i sum til at kvalitetskravene i opplæringen av soldater og befal må reduseres i forhold til de oppstilte mål, og til unødig høyt ressursforbruk for å gjennomføre opplæringsaktivitetene.

Kvaliteten reduseres fordi øvingsprogrammene ikke kan gjennomføres som forutsatt. Teknisk/taktisk manøvrering (tørrtrening) må gjennomføres i redusert omfang, med liten grad av realisme og liten variasjonsbredde. Skarpe øvinger må reduseres og presses sammen, på grunn av avstanden til skyte- og sprengningsfelt samt tids- og bruksmessige begrensninger ved feltene. Kombinerte tørre og skarpe øvinger kan praktisk talt ikke gjennomføres.

Ressursforbruket blir unødig høyt, fordi felt for skarpskyting og sprengningstjeneste tildels ligger langt fra forlegningene. Det er beregnet at det årlig medgår i størrelsesorden 20 000 mannskapstimer, 3 700 befalstimer og 67 000 kjøretøykm til forflytninger, for å bruke de nåværende baner og felt. Rundt 75 prosent av forbruket gjelder reiser til Steinsjøen og Holleia. Tallene må sammenlignes med tilsvarende tall for alternative fremtidige felt.

Forsvaret legger særlig vekt på tapet av kvalitet og effektivitet i den nåværende situasjon. I praksis må fastsatte programmer forenkles og tillempes til det som er mulig å gjennomføre, i noen tilfeller sløyfes helt, fordi hensiktsmessige arealer ikke disponeres. Avdelingene har dermed ikke mulighet til å føre elevene opp til det utdanningsnivå som Hæren forutsetter.

Forsvaret legger også vekt på det direkte målbare ressursforbruk til forflytninger m.v. Med en tilfredsstillende arealsituasjon ville ressursene i langt høyere grad kunne brukes aktivt til utdanningsformål.

SKYTE- OG ØVINGSFELTET I PRINSIPP

Tørrtreningdelen av skyte- og øvingsfeltet skal benyttes til øving i alle former for stridsteknikk, forflytninger m.v., til bygging og bruk av stillingsområder og andre feltarbeider, og til praktisk utdanning på Ingeniørvåpnets spesielle materiell.

En relativt liten del av feltet vil bli belagt med faste anlegg og innretninger, som stillingsområder, spor etter maskinarbeider osv. Størstedelen vil bli benyttet til bevegelig virksomhet uten faste anlegg, bortsett fra mindre skytegroper og lignende. I tørrtreningfeltet benyttes ikke skarpe skudd eller ladninger, bortsett fra små markeringsladninger. Feltet vil bli avmerket med stolper og varsel-skilt, men ikke stengt for allmenn ferdsel.

Skytefeltdelen av skyte- og øvingsfeltet skal benyttes til øvinger i skarpskyting med avdelingenes vanlige våpen samt sprengningstjeneste. Det vil omfatte ni baner og felt for nærmere bestemte øvinger:

1. Håndgranatbane
2. Laget i forsvar (feltmessig forsvarsstrid)
3. Liten målbane (bevegelige mål)
4. Stridsskyting for enkeltmann (feltmessig)
5. Luftmålbane
6. Skoleskytebane (gevær)
7. M 72-bane (nærpanservernvåpen)
8. Maskingevær/mitraljøsebane
9. Sprengningsfelt (sprengning av stål, betong, tre, stein og fjell m.v.)

De "aktive" sonene, dvs. selve banene, nedslagsfeltene m.v., vil være relativt små, i størrelsesorden 300-400 daa ialt, og oppmerkes særskilt i terrenget. Utenfor disse sonene legges større sikkerhetssoner, og utenfor disse igjen en ytre feltgrense som markeres med stolper og varselskilt. Permanente varsler gis dessuten ved oppslag i distriktet.

Under øvinger varsles spesielt ved feltet, og det settes ut vaktposter. Feltet vil da være stengt for allmenn ferdsel, men utenfor brukstiden vil det generelt ikke være restriksjoner på ferdselen.

Av inngrep i terrenget, utenom de egentlige banene, må det regnes med noe uthugging for sikt og av brannhensyn. Det vil bli oppført lager-skur ved enkelte baner, en felles administrasjons- og servicebygning sentralt i feltet samt en brakke med hvile- og dekningsrom m.v. spesielt for sprengningsfeltet.

Det vil bli opparbeidet vei for adkomst og intern forbindelse, som skogsbilvei klasse 3, og enkle feltveier mellom standplassene og mål-områdene.

ALTERNATIV 1: BUTTENTJERN

Tørrtreningsfeltet er foreslått som i Fostervollutvalgets utredning 2J, med en mindre justering, og dekker et areal på ca. 3 250 daa rett nord for Eggemoen. Skyte- og sprengningsfeltet er også foreslått med ytre grenser i hovedsak som i Fostervollutvalgets utredning, men litt redusert, og omfatter ca. 5 550 daa. Det opptar området rundt Buttentjernene og Askelihøgda.

Skytebanene foreslås, grovt beskrevet, plassert i en halvkrets i de lavereliggende partiene av området, med skyteretning nord til nordvest inn mot Askelihøgda og Hovsæterhøgda. Etter nærmere bearbeidelse er plasseringen av noen av banene endret, i forhold til Fostervollutvalgets utredning. Sprengningsfeltet foreslås plassert i Skilledalen i sydøstre delen av området, som før.

Veiforbindelsen vil følge ny skogsbilvei fra Marigård opp mot Vestre Buttentjern, med hovedforgrening syd for tjernet til de enkelte baner. Ved forgreningen plasseres feltets administrasjons- og servicebygning.

Tørrtreningsfeltet vil i første rekke bli benyttet av INGR og HV 06, i mindre grad av VTR. Summen av de enkelte avdelingens øvingsdager er anslått til 240 pr. år. Imidlertid vil det ofte være to eller flere avdelinger i feltet på samme tid. Det reelle antall bruksdager anslås til omkring 120.

Skyte- og sprengningsfeltet vil bli benyttet av INGR, VTR og HV 06. Ved Alt. 1 vil det alt vesentlige av avdelingenes skarpe øvinger bli lagt til feltet. VTR antas imidlertid å opprettholde skoleskyting på Fleskerud, som nå. Total årlig bruksfrekvens for alle baner er anslått til 599, altså langt over antall dager i året, fordi det regelmessig vil være aktivitet på to eller flere baner samtidig. Reelt antall bruksdager for feltet anslås til omkring 190.

ALTERNATIV 2: BUTTENTJERN/SVARTTJERN

Tørrtreningsdelen av feltet er plassert rett nord for Eggemoen, som i Alt. 1, og med samme utstrekning, ca. 3 250 daa.

Sprengningsfeltet tenkes i Alt. 2 trukket bort fra området syd for Østre Buttentjern (Skilledalen), og plassert for seg omkring 4-5 km lengre vest, i området ved Svarttjern, mellom Høgåsen og Hensbrenna. Alternativene 1 og 2 er ellers identiske.

Arealet for det separate sprengningsfeltet er på ca. 700 daa, og feltet ved Buttentjernene reduseres til ca. 4 350 daa. Total arealmedgang er ca. 5 050 daa.

Bruksfrekvensen ved Alt. 2 vil være den samme som ved Alt. 1.

ALTERNATIV 3: SAMSJØEN

Tørrtreningsdelen av feltet er plassert rett nord for Eggemoen, som i Alt. 1, og med samme utstrekning, ca. 3 250 daa.

Skyte- og sprengningsfeltet er i Alt. 3 plassert på platået mellom Samsjøen og Nordre Vælsvann, og dekker et areal på ca. 8 750 daa. Den store arealforskjellen med Alt. 1 og 2 skyldes terrengforholdene. Flatere terreng ved Alt. 3 fører til større sikkerhetssoner for enkelte baner.

Skytebanene er, grovt beskrevet, foreslått lagt i en halvkrets i området Somdalssæter - Øvre Hvalsæter, med skyteretning øst til nord inn mot Midtskoghogda. Sprengningsfeltet er plassert i søndre ende av området, syd for Hvalsæterveien opp mot Blekketjernshøgda.

Veiforbindelsen forutsettes basert på utbedring av den eksisterende Hvalsæterveien, med forgrening nordover mot Somdalssæter. Ved veiforgreningen plasseres feltets administrasjons- og servicebygning.

Da tørrtreningsfeltet er det samme som i Alt. 1, antas det å bli benyttet av de samme avdelinger og med samme bruksfrekvens.

For skarpe øvinger antas at INGR og VTR i Alt. 3 i hovedsak vil opprettholde skoleskyting med gevær på de nåværende baner, Vågård og Fleskerud. Bruksfrekvensen ved Samsjøen vil derfor bli noe lavere enn ved Buttentjern. Total årlig bruksfrekvens for alle baner er anslått til 492, mens reelt antall bruksdager for feltet anslås til ca. 160.

SAMMENLIGNING AV ALTERNATIVENE

De tre alternativene sammenlignes ut fra en rent militær bedømmelse, etter tre hovedgrupper av kriterier: stedlig egnethet, bruksverdi og ressursforbruk.

Stedlig egnethet

Med stedlig egnethet forstås feltets praktiske brukbarhet, bedømt helt isolert, ut fra forholdene i området der det ligger. De egenskaper som bedømmes under dette punkt er sikkerhet, bruksområde og praktisk anvendbarhet.

Den stedlige egnethet bedømmes som tilfredsstillende ved alle alternativer. Det er ingen forskjell av noen betydning mellom alternativene innenfor denne hovedgruppen av kriterier.

Bruksverdi

Feltets bruksverdi for Forsvaret avhenger av de mulighetene det vil gi for å drive militær opplæring som tilfredsstillende kravene til kvalitet og effektivitet. Her er det en hovedsak at feltet skal ha funksjon som nærøvingfelt for daglig bruk av distriktets avdelinger. Feltalternativene bedømmes i forhold til følgende momenter: nærhet til eksisterende etablissementer, samling av alle skarpe øvinger, sammenheng mellom skarpe øvinger og tørrtrening/manøvrering.

Alt. 1, Buttentjern, rangeres høyest i bruksverdi for militære formål. Alternativet er det eneste som tilfredsstillende kravene om nærhet til eksisterende etablissementer, samling av alle skarpe øvinger og sammenheng mellom arealer for skarpe og tørre øvinger.

Alt. 2, Buttentjern/Svarttjen, rangeres på andre plass. I forhold til Alt. 1 gir dette alternativet visse bruksmessige og administrative ulemper, fordi sprengningsfeltet er skilt ut for seg. Forøvrig tilfredsstillende det kravene på samme måte som Alt. 1.

Alt. 3, Samsjøen, rangeres på tredje plass. Det bedømmes som den klart dårligste løsning blant de foreliggende alternativer. Som en følge av avstanden til eksisterende etablissementer, gir dette alternativet små muligheter for fleksibilitet i øvingsoppleggene og ingen muligheter for samspill med eksisterende nære øvingsområder. På grunn av delingen i ett felt for skarpe øvinger og ett for tørrtrening/manøvrering, utelukkes gjennomføring av kombinerte øvinger.

Ressursforbruk

Skyte- og øvingsfeltet ønskes plassert slik at ressursforbruket til forflytninger m.v. blir så lavt som mulig. Under dette punkt sammenstilles beregnet ressursforbruk til forflytninger ved den nåværende arealsituasjon og ved de foreliggende alternativer.

Utgangspunktet er den nåværende arealsituasjon, som medfører et ressursforbruk til forflytninger m.v. i størrelsesorden 20 000 mannskapstimer, 3 700 befalstimer og 67 000 kjøretøykm årlig. I tabellen nedenfor sammenlignes disse tallene med tilsvarende tall for de foreliggende alternativer.

BANE/FELT AVDELING	MANNSKAP TIMER	BEFAL TIMER	KJØRETØY KM
INGR + VTR SUM NAVÆRENDE SITUASJON	19575	3731	66604
INGR + VTR SUM ALT. 1	10022	1193	31336
INGR + VTR SUM ALT. 2	10473	1723	35366
INGR + VTR SUM ALT. 3	13956	2279	49754
NAVÆRENDE SITUASJON - ALT. 1			
Differanser	9553	2538	35268
Prosent reduksjon	49	68	53
NAVÆRENDE SITUASJON - ALT. 3			
Differanser	5619	1452	16850
Prosent reduksjon	29	39	25
ALT. 3 - ALT. 1			
Differanser	3934	1086	18418
Prosent reduksjon	28	48	37

Tabellen viser at alle de foreliggende alternativer vil bidra til å redusere ressursforbruket til forflytninger m.v. i forhold til dagens situasjon, men det er betydelig forskjell mellom dem.

Alt. 1, Buttentjern, rangeres på første plass, med besparelser som grovt beskrevet innebærer fra halvering til nær 70 prosent reduksjon av dagens ressursforbruk.

Alt. 2, Buttentjern/Svarttjern, rangeres på andre plass, men med liten forskjell til Alt. 1.

Alt. 3, Samsjøen, rangeres på tredje plass. Alternativet innebærer reduksjoner i området fra 25 til nær 40 prosent i forhold til idag.

Oppsummering

	ALT. 1 Buttentjern	ALT. 2 Buttentjern/ Svarttjern	ALT. 3 Samsjøen
STEDLIG EGNETHET			
Vurdering	Tilfredsstill.	Tilfredsstill.	Tilfredsstill.
Rangering	1	1	1
BRUKSVERDI			
Vurdering	Klart best	Enkelte ulemper	Lite hensiktsmessig
Rangering	1	2	3
RESSURS- FORBRUK			
Vurdering	Største besparelser	Noe mindre besparelser	Klart mindre besparelser
Rangering	1	2	3
SAMLET RANGERING			
	1	2	3

Oppsummeringen viser at alle alternativene er tilfredsstillende når det gjelder den stedlige egnethet til formålene. Alt. 1, Buttentjern, skiller seg ut som klart best i militær bruksverdi og med de største besparelser i ressursforbruk. Alt. 2, Buttentjern/Svarttjern, bedømmes som noe dårligere på disse kriteriene. Alt. 3, Samsjøen, ligger markert lavest i militær bruksverdi og gir også de minste besparelser i forhold til dagens situasjon. Den samlede militære rangering er følgende:

1. Alt. 1, Buttentjern
2. Alt. 2, Buttentjern/Svarttjern
3. Alt. 3, Samsjøen

FORSVARETS ANBEFALING

Forsvaret anbefaler at feltet etableres i hovedtrekk slik som vist i Alt. 1, Buttentjern, med:

- felt for tørrtrening/manøvrering i området nord for Eggemoen opp mot Buttentjernene
- felt for skarpskyting/sprengning i området Buttentjernene opp mot Askelihøgda samt Skilledalen

Forsvaret legger særlig vekt på at dette alternativet er det eneste som vil gi fullt tilfredsstillende bruksverdi. Det ligger nær brukende avdelingens forlegninger, og er dermed enkelt å benytte, med muligheter for fleksible øvingsopplegg og enkel administrasjon. Det kan brukes sammen med eksisterende nære øvingsområder på Eggemoen. Det gir også fulle muligheter for å gjennomføre kombinerte øvinger. Forsvaret legger også vekt på de direkte besparelser som oppnås ved dette stedsvalget, fordi det eliminerer lange forflytninger som idag i stor utstrekning er nødvendige.

Alt. 2, Buttentjern/Svarttjern, medfører i sammenligning med Alt. 1 bruksmessige ulemper for avdelingene. Forsvaret betrakter likevel dette som en mulig subsidiær løsning.

Forsvaret kan ikke anbefale valg av Alt. 3, Samsjøen, i første rekke fordi dette gir mindre tilfredsstillende bruksverdi for avdelingene. Det ligger for langt fra forlegningene til å kunne utnyttes enkelt som nærøvingssområde. Det kan ikke brukes sammen med eksisterende nære øvingssområder. Det innebærer splitting av arealene for skarpe og tørre øvinger, slik at problemene med å gjennomføre kombinerte øvinger vil være de samme som før.

Erling Jarl Johnsen
Arkitekt, konsulent i offentlig planlegging
c/o Asplan
Boks 25
1301 SANDVIKA

OLUSAKSAMLING 3	
J.nr. 001524	10.05.89
SAKS. BW	10.05.89

Sandvika, 18.05.89

Universitetets Oldsaksamling
Frederiks gt. 2/3
0164 OSLO 1

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE, SKYTE- OG ØVINGSFELT RINGERIKE: AVTALER
FRA MØTE 16.05.89

Jeg viser til samtale i UO 16. d.m. Vedlagt sendes et ekstra sett kopier av økonomisk kart i mål 1:10 000 med feltalternativene inntegnet. Jeg har ellers notert følgende punkter:

1. UO tar sikte på å gjennomføre nødvendige undersøkelser av feltalternativene i juli måned, med start i uke 28.
2. Undersøkelsene utføres innenfor angitte soner 2 og 3. Sone 1 er en sikkerhetssone hvor det ikke blir inngrep av noen art fra Forsvarets side, og hvor undersøkelser følgelig ikke er påkrevet.
3. Siktemålet med arbeidet er å få vurdert eventuelle konsekvenser for faste kulturminner av Forsvarets planlagte virksomhet. Alternativene må jevnføres og prioriteres i denne sammenheng.
4. UO utarbeider kostnadsoverslag som sendes undertegnede i løpet av uke 23. FBT vil vurdere overslaget og foreta bestilling av arbeidene.
5. Jeg undersøker mulighetene for å få kjøre på bomveier inn i feltene. Det er ellers ikke svært langt å gå fra hhv. Marigård på Eggemoen, Hallingby og sydøstre ende av Samsjøen.

Med hilsen

Erling Jarl Johnsen

Vedlegg: tre kartkopier
Kopi av brev: FBT avd. I/R

PROSJEKT 8604-088 18.05.89 EJJ

UNIVERSITETET I OSLO

4

OLDSAKSAMLINGEN
FREDERIKS GATE 2, 0164 OSLO 1
TELEFON (02) 41 63 00

UNIVERSITY MUSEUM OF
NATIONAL ANTIQUITIES
FREDERIKS GATE 2, 0164 OSLO 1

KOPI

Erling Jarl Johnsen,
Arkitekt, konsulent i offentlig
planlegging,
c/o Asplan,
Boks 25,
1301 SANDVIKA.

OSLO, 30. mai 1989.

SAKSBEHANDLER:

DERES REF.:

VÅR REF.: (BES OPPGITT VED SVAR) 1524/89 BW/gi

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE, SKYTE- OG ØVINGSFELT RINGERIKE
AVTALER FRA MØTE 16.5.89.

Vi viser til brev av 18.5.89.

De planlagte undersøkelser vil bli påbegynt i uke 28
med to deltakere, Kjellaug Hov (leder) og Ragnhild
Sjurseike.

Vedlagt oversendes kostnadsoverslag, som også innbefatter
for- og etterarbeid. Vi imøteser bestillingen på
arbeidene.

Med vennlig hilsen

Birthe Weber
fung. distriktskonservator

Vedlegg.

B U D S J E T T

i forbindelse med arkeologisk undersøkelse ved
SKYTE- OG ØVINGSFELT, RINGERIKE,
Uke 28 og 29 1989.

Lønn, 2 personer	kr. 15.000.-
Feltarbeidsgodtgjørelse, 1 person	" 3.800.-
Sosiale utgifter	6000.-
40% av lønn	
30% av feltarb.g.gj. <u>1140.-</u>	" 7.140.-
Adm. midler, 40% av lønn og feltarb. m/sos. utg.	" 10.400.-
Reiser	" 1.000.-
Kost- og oppholdsutg., feltsatser	" <u>11.000.-</u>
	<u>kr. 48.340.-</u>

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE

Oslo mil/Akershus
0015 OSLO 1
Telefon (02) 40 30 30
Telefax (02) 40 31 76

2100 12

BW

Vår referanse

9194/89/B/FBT I/JJB/CB/832
Tidligere referanse

Dato

10. JUL. 1989

Oldsaksamlingen 30 mai 1989/1524/89/BW/gi

Universitetet i Oslo
Oldsaksamlingen
Fredriksgt.2, 0164 Oslo 1

RINGERIKE SKYTE- OG ØVINGSFELT

1. Det vises til ref brev fra Dem til vår konsulent Johnsen vedrørende arkeologiske undersøkelser i områdene foreslått til øvingsfelt for Forsvaret på Ringerike.
2. Overslaget er på ialt kr. 48.340,- og FBT ber om at arbeidene settes igang snarest.

Etter fullmakt

Beidar Høydahl
Beidar Høydahl
Sjefingeniør
Sjef bygg-/anleggsavd

Jens-Jørgen Bugge
Jens-Jørgen Bugge
Overarkitekt
Sjef reguleringsktr

AVD. I/R

UNIVERSITETETS
OLDSAKSAMLING

FREDERIKS GATE 2
OSLO 1

Gårds/bruksnavn	
G.nr./br.nr.	
Kommune Ringerike	Fylke Buskerud
Sogn	Prestegjeld
Eier/bruker, adr.	
Gjelder: Ringerike skyte- og øvingsfelt	
Flyfoto	Kartref.
Innber./rapport/reg. ved: Ragnhild Sjurseike Kjellaug Hov-	Dato 16.07.-27.07.89

Foranledningen til befaringen var en henvendelse av 25.4.89 til U.O. fra Asplan v/Erling Jarl Johnsen. Saken gjalt Forsvarets Bygningstjenestes plan om skyte- og øvingsfelt Ringerike, og ble fremlagt fordi Forsvarets avdelinger i distriktet manglet tilfredsstillende øvingsarealer.

Saken om øvingsarealer ble tatt opp allerede i 1972-73 ("Due-utvalget"). Planene førte til protester, og saken ble ikke ført frem til avsluttende behandling og vedtak i besluttede organer. I 1985 ba forsvarsdepartementet Forsvarets Bygningstjeneste om å gjennomgå Ringerikeprosjektet på nytt og å utrede lokaliseringsalternativene Buttentjern og Samsjøen, d.v.s. tre alternativer, nemlig Alternativ 1, Buttentjern, Alternativ 2, Buttentjern/Svarttjern og Alternativ 3, Samsjøen.

Universitetets Oldsaksamling hadde ikke uttalt seg om planene i 1970-årene og ønsket nå å foreta en registrering innen områdene. Arbeidet i felt ble stipulert til to uker, og med rom til for- og etterarbeid. Arbeidet ble utført i uke 29 og 30 1989 med konsulent Kjellaug Hov som leder og stud. mag.art. Ragnhild Sjurseike som assistent. Ringerike kommune ble arkeologisk registrert for Økonomisk Kartverk i årene 1966-1969 med senere suppleringer. Rapporten forelå trykt i 1987.

- 2 -

Gårds/bruksnavn	
G.nr./br.nr.	
Kommune Ringerike	Fylke Buskerud

Planområdene var alle utmarksområder med store skogsområder med små tjern, større myrområder, og samtlige har seterområder.

Vi forventet først og fremst å finne fornminner som jernvinne, dyregraver og veifar innen samtlige av områdene.

Kjellaug Hov
Kjellaug Hov

UNIVERSITETETS
OLDSAKSAMLING

FREDERIKS GATE 2
OSLO 1

Gårds/bruksnavn	
Hval	Somdalen
G.nr./br.nr.	
274/1	275/2
Kommune	Fylke
Ringerike	Buskerud
Sogn	Prestegjeld
Ytre Ådal	Ådal
Eier/bruker, adr.	
Steinar Bang, 3525 Hallingby, Kristi Hval, Inger Enger, Somdalen, 3525 Hallingby.	
Gjelder:	
Ringerike skyte- og øvingsfelt Alternativ 3, Samsjøen.	
Flyfoto	Kartref. 1:10000 av mai 1988 Forsvarets Bygningstjeneste
Innber./rapport/reg. ved:	Dato
Ragnhild Sjurseike Kjellaug Hov	17.7.-21.7.89

Planområdet er på 12000 da. og er et kupert skogsområde med myrer og 8-10 tjern. Innen området finnes de nedlagte setrene Somdalsseter og Hvalsseter.

Planområdet ble befart til fots. Det var mye spor etter elg, og det ble lett etter dyregraver på egnede steder, uten at det ble funnet noe. Det ble også lett etter jernvinne ved myrene.

Ca. 500 m SØ for Somdalsseter og inntil ny vei (ikke på ØK) ble det funnet en uregelmessig grop som kan være en kullgrop. Det ble funnet trekull ved det første prøvestykket (se egen registreringsrapport). Også 3 m Ø for gropa og i selve veien ble det observert et mindre område med trekull som kan være rest av nok en kullgrop. Stedet er avmerket på vedlagte kartutsnitt.

Det ble videre lett etter gamle veifar, en mulig forbindelse Ø-V mellom Ringerike og Jevnaker, og det ble antydnet at det kunne være en slik forbindelse opp Tverrbekken og Ø-over forbi Bjørntjern, men det var ikke spor av en slik vei her. Heller ikke fantes det varder av noe slag i dette området som kunne peke ut en slik vei.

I området Ø for Hvalseter, SØ for Lokketjern er en vei over myr. Det ble her tatt prøvestikk etter mulige tømmerstokker for kavlebro, men det kunne ikke påvises slike rester.

Videre ble det tatt prøvestikk etter steinalder ved vannene, og på Ø-siden av Langtjern ble det funnet trekull og skjørbrent stein.

Gårds/bruksnavn		Hval	Somdalen
G.nr./br.nr.		274/1	275/2
Kommune		Fylke	
Ringerike		Buskerud	

- 2 -

Forøvrig ble det ikke funnet fornminner innen planområde 3.

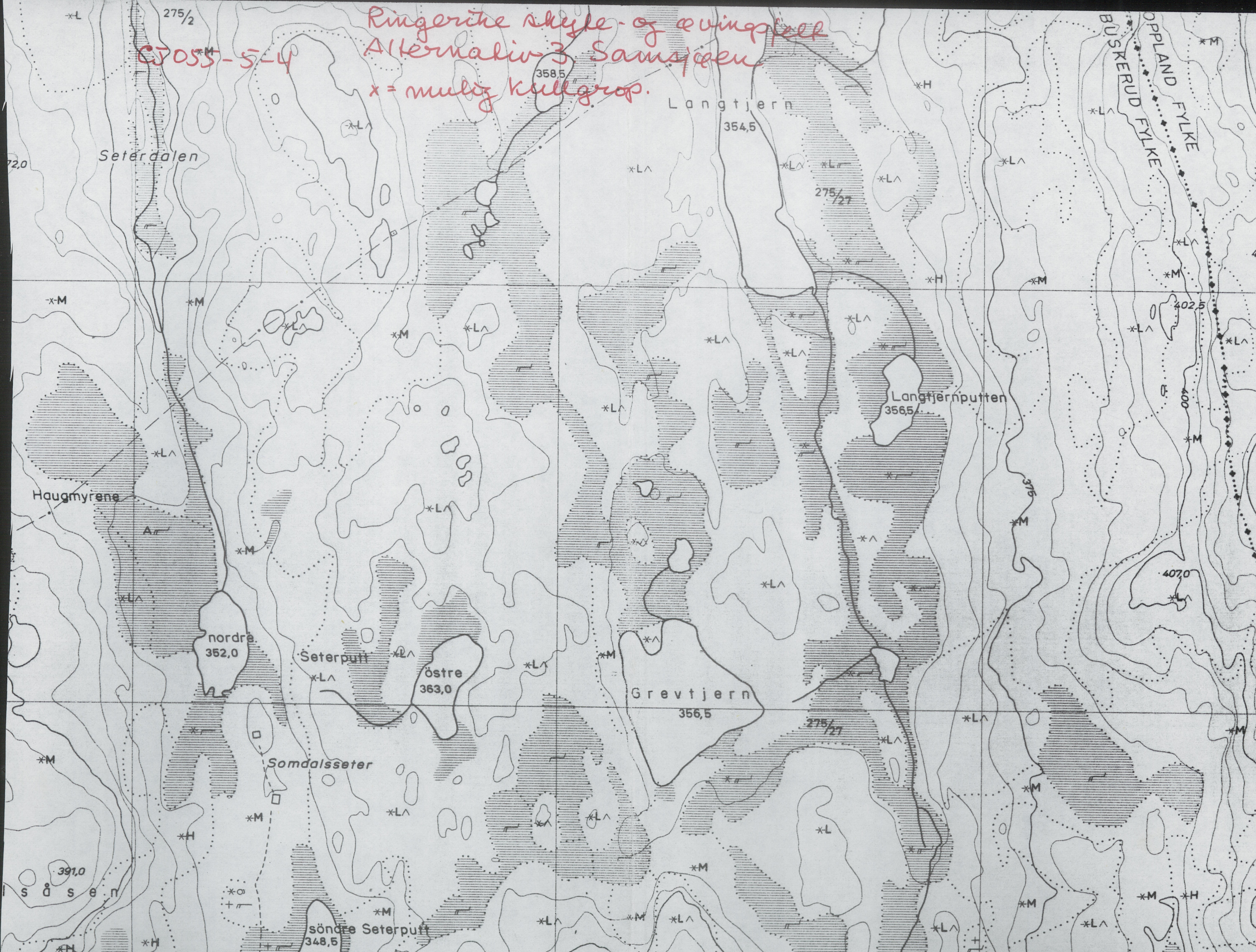
Otto Råstad, Hallingby, som har arbeidet som skogsarbeider innen området i hele sitt liv, kjente ikke til fornminner her. Heller ikke Steinar Bang, en av grunneierne og eier av Hvalsetra, kjente til fornminner innen planområdet.

Ingen stedsnavn innen planområdet peker til aktiviteter i forhistorisk tid, som f.eks. viser til jernutvinning, dyrefangst eller bosetning. Navnene indikerer seterbruk (Hvalseter, Somdalseter, Seterputt, Lokketjern, Seterdalen), form (Langtjern), forekomst av bjørn? (Bjørntjern).

Kjellaug Hov.
Kjellaug Hov

CJ054-5-4

Ringerike skyle- og øvingfelt
Alternativ 3 Samstøen
x = mulig kullgrøp.

CJ054-5-2

FYLKE: Buskerud KOMMUNE: Ringerike FORMINNENR: _____

GNR/GARD: 275 Somdalen

BNR/BRUK: (275) 27

FLYFOTO: _____ R/X-NR: _____ LOKALITET: _____

ØK-KART: CJ054-5-2 KOORD: _____ HOH: _____

FORMINNETS ART:	ANT:	ALDER:	GAB-kode:
<u>Kullgrop</u>	<u>1</u>	<u>uviss</u>	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

HENV. ANNET DOK: _____

EIER/ADR: _____

REG/V, DATO: Ragnhild Sjurseike, Kjellaug Hov, 18.7.1989.

KONTR/V, DATO: _____

TERR ART, UTSIKT: _____ ART, UTSTREKNING: _____

Brinken av høydedrag mellom
to bergrygger.

BESKRIVELSE: Kullgrop, oval-

Orientert NV-SØ, bevokst m.lyng og mose.

Prøvestikk ga trekull

l: 2,4-2,5 m

br: 2 m

dybde: 0,5-0,6 m

Ca. 3 m Ø for gropa og i veien sees

i profil etter hjulspor et mindre

område med brent jord og trekull.

Kan være rest av fjernet kullgrop.

ORIENT OPPG: Inntil og i vei
ca. 500 m SØ for
Somdalssetra.

SPES KART: _____

Blank lined area for notes or text.

TRADISJON: _____ **LITTERATUR:** _____

Blank lined area for notes or text.

FOTO: _____

Blank lined area for notes or text.

ANM: _____

Blank lined area for notes or text.

Dette dokumentet har et for stort format til å kunne skannes i sin helhet.

For innsyn ta kontakt med arkivet ved Kulturhistorisk museum:

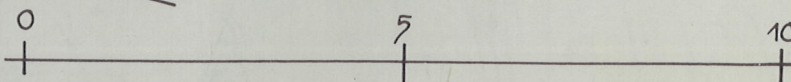
postmottak@khm.uio.no

1. HÅNDGRANATBANE
2. LAGET I FORSVAR
3. LITEN MÅLBANE
4. STRIDSSKYTING FOR ENKELTMANN
5. LUFTMÅLBANE
6. SKOLESKYTEBANE (GEVÆR)
7. M172 - BANE
8. MG. / MITR. - BANE
9. SPRENGNINGSFELT

RINGERIKE SKYTE - OG ØVINGSFELT

ALTERNATIV 3, SAMSJØEN

- GRENSE SKYTE - SPRENGNINGSFELT, TØRRTRÈNINGSFELT
- VEI, ADMINISTRASJONS - OG SERVICEBYGNING
- SKUDDSEKTOR, GRENSE SIKKERHETSSONE

M = 1:10.000

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE MAI 1988

UNIVERSITETETS
OLDSAKSAMLING

FREDERIKS GATE 2
OSLO 1

Gårds/bruksnavn Hønen (86) Rua (88) Hov (87) Nærstad (90) Lundstad (91) Vaagard (92) Marigaard (93) Egge (94) Skøien (98) G.nr./br.nr. 86/28, 88/2, 87/7, 48, 49, 90/1, 91/7, 92/2, 6, 16, 22, 93/1, 3, 7, 94/5, 98/4	
Kommune Ringerike	Fylke Buskerud
Sogn Haug	Prestegjeld Norderhov
Eier/bruker, adr.	
Gjelder: Ringerike Skyte- og øvingsfelt. Alternativ 1, Buttentjern	
Flyfoto	Kartref. 1:10000 av mai 1988 Forsvarets Bygningstjeneste
Innber./rapport/reg. ved: Ragnhild Sjørseike Kjellaug Hov	Dato 24.7.-27.7.89

Planområdet ligger N for Randsfjordbanen mot V-siden av grensen til Jevnaker, Oppland, og er 8800 da. stort. Området er kupert, skogbevokst, myrlendt med 4-5 mindre vann. Området ble i sin helhet befart til fots.

Vi tok først utgangspunkt ved Buttentjern og trålte området V, NV og N for dette, og fulgte hovedsakelig eksisterende stier eller tømmerveier til Askelitjern, Svarttjern og Ø-over mot Østre Buttentjern. Videre trålte vi området S-SV for Buttentjern. I SV og utenfor planområdet er det her registrert ialt 29 dyregraver (F66.426.1108 x02 og x03), og vi ventet å kunne finne flere dyregraver også innen planområdet. Vi så flere spor etter elg i form av ekskrementer og fotspor, men det ble ikke funnet flere dyregraver innen planområdet. Det ble også lett etter spor av jernvinne ved alle myrene som vi passerte, men ikke noe slikt ble oppdaget.

Videre ble det tatt prøvestikk etter steinalder ved vannene, dette også uten resultat.

Ca. 1 km NV for NV-enden av Vestre Buttentjern er det i området ved Fuglesanghytta spor av skjerp eller gruve, der det sees et vannfylt hull, omkranset av bruddstein. Dette kan skrive seg fra forsøk med nikkelproduksjon, og er ikke forhistorisk, men fra nyere tid.

Vi kontaktet også Johan Nordahl Brun d.y. som eier størstedelen av grunnen. Han kjente heller ikke til fornminner innen planområde 1.

Gårds/bruksnavn Hønen, Rua, Hov, Nærstad, Lundstad, Vaagard, Marigaard, Egge, Skøien	
G.nr./br.nr. Se side 1	
Kommune Ringerike	Fylke Buskerud

- 2 -

Ingen stedsnavn innen planområdet peker til aktiviteter i forhistorisk tid som f.eks. kan vise til jernutvinning, dyrefangst eller bosetning. Navnene indikerer seterbruk (Hovsæterhøgda) til grensen mellom Ringerike og Jevnaker (Skillebekken, Skilledalen, Skillemyr), til eierforhold (Vågårdsåsen, Presterudmyr, Lundemyr).

Kjellaug Hov
Kjellaug Hov

Dette dokumentet har et for stort format til å kunne skannes i sin helhet.

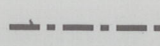
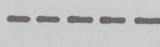

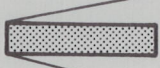
For innsyn ta kontakt med arkivet ved Kulturhistorisk museum:

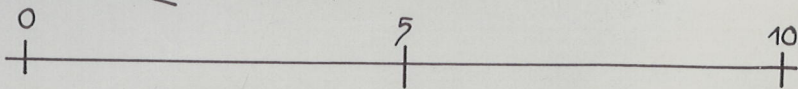
postmottak@khm.uio.no

1. HÅNDGRANATBANE
2. LAGET I FORSVAR
3. LITEN MÅLBANE
4. STRIDSSKYTING FOR ENKELTMANN
5. LUFTMÅLBANE
6. SKOLESKYTEBANE (GEVÆR)
7. M72 - BANE
8. MG. / MITR. - BANE
9. SPRENGNINGSFELT

RINGERIKE SKYTE - OG ØVINGSFELT

ALTERNATIV 1, BUTTENTJERN

- GRENSE FOR FORSVARETS NÅVÆRENDE EIENDOM
- GRENSE SKYTE-SPRENGNINGSFELT, TØRRTRENINGSFELT
- VEI, ADMINISTRASJONS- OG SERVICEBYGNING
- SKUDDSEKTOR, GRENSE SIKKERHETSSONE

M = 1:10.000

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE MAI 1988

UNIVERSITETETS
OLDSAKSAMLING

FREDERIKS GATE 2
OSLO 1

Gårds/bruksnavn Hen (271) Grønvold nordre (272)	
G.nr./br.nr. Se alt. 1 I tillegg 272/1, 3, 47, 271/3,6,20	
Kommune Ringerike	Fylke Buskerud
Sogn Ytre Adal	Prestegjeld Adal
Eier/bruker, adr.	
Gjelder: Ringerike Skyte- og øvingsfelt Alternativ 2, Buttentjern/Svarttjern	
Flyfoto	Kartref. 1:10000 av mai 1988 Forsvarets Bygningstjeneste
Innber./rapport/reg. ved: Ragnhild Sjurseike Kjellaug Hov	Dato 26.07.89.

Dette området er delvis det samme som alternativ 1, men med et tilleggsområde rundt Svarttjern. Det er et kupert skogsområde med myrer innimellom.

Vi trålte området rundt Svarttjern. På NV-siden og oppe på bergryggen finnes en mur som nok er del av hustuft. Den er ikke forhistorisk, men fra nyere tid.

Jesper Hallingby, Hallingby gård, som var vår kjentmann i området, kjente heller ikke til fornminner innen alternativ 2.

Ingen stedsnavn innen planområdet peker til aktiviteter i forhistorisk tid som f.eks. kan vise til jernutvinning, dyrefangst eller bosetning.

Kjellaug Hov
Kjellaug Hov

Dette dokumentet har et for stort format til å kunne skannes i sin helhet.

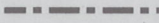

For innsyn ta kontakt med arkivet ved Kulturhistorisk museum:

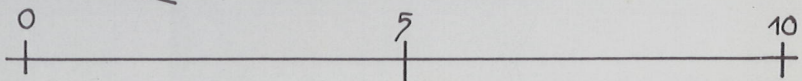
postmottak@khm.uio.no

1. HÅNDGRANATBANE
2. LAGET I FORSVAR
3. LITEN MÅLBANE
4. STRIDSSKYTING FOR ENKELTMANN
5. LUFTMÅLBANE
6. SKOLESKYTEBANE (GEVÆR)
7. M72 - BANE
8. MG. / MITR. - BANE
9. SPRENGNINGSFELT

RINGERIKE SKYTE - OG ØVINGSFELT

ALTERNATIV 2, BUTTENTJERN / SVARTTJERN

- GRENSE FOR FORSVARETS NÅVERENDE EIENDOM
- GRENSE SKYTE - SPRENGNINGSFELT, TØRRTRÉNINGSFELT
- VEI, ADMINISTRASJONS - OG SERVICEBYGNING
- SKUDDSEKTOR, GRENSE SIKKERHETSZONE

M = 1:10.000

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE MAI 1988

UNIVERSITETET I OSLO

OLDSAKSAMLINGEN
FREDERIKS GATE 2, 0164 OSLO 1
TELEFON (02) 41 63 00

UNIVERSITY MUSEUM OF
NATIONAL ANTIQUITIES
FREDERIKS GATE 2, 0164 OSLO 1

KOPI

Forsvarets Bygningstjeneste,
v/overarkitekt Jens-Jørgen Bugge,
Oslo mil/Akershus,
0015 Oslo 1.

OSLO, 13. september 1989

SAKSBEHANDLER:

DERES REF.: 9194/89/B/FBT I/JJB/CB/832

VÅR REF.: (BES OPPGITT VED SVAR) 2100/89 BW/mh

RINGERIKE SKYTE- OG ØVINGSFELT

Etter avtale er registreringsarbeidet i det påtenkte området for Ringerike skyte- og øvingsfelt nå avsluttet.

Som det vil fremgå av vedlagte kopier av innberetninger ble hele området omhyggelig registrert uten at det ble funnet fornminner. Dette er uvanlig og av den grunn foretok undertegnede en befaring 6.9.89 for å få et inntrykk av terrenget. Hele området er preget av til dels nakne koller med småvokst skog, småkjerr og mye myr, og har rimeligvis gitt lite grunnlag for bosetning i forhistorisk tid.

Universitetets Oldsaksamling har ingen merknader til Forsvarets planer om skyte- og øvingsfelt i nevnte område.

Skulle det oppdages fornminner ved tiltak i marken i planområdet, skal arbeidet stanses i den utstrekning det kan berøre fornminnene eller deres sikringssoner på fem meter. Melding skal straks sendes Universitetets Oldsaksamling, jfr. lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8.

Med vennlig hilsen

Birthe Weber
fung.distriktskonservator

Vedlegg: 2 kopier